

El negoci de la recollida i el reciclatge d'escombraries

La bossa de fem, a duro

Treballar el fem domèstic és un negoci que dona diners, però els beneficis estan limitats pel factor "servei públic" que controlen les diferents administracions. Les escombraries inunden cada dia més els països industrialitzats. Els governs es pregunten ¿què fem amb el fem?

Des que es lliga la bossa d'escombraries i es baixa al carrer immediatament després perquè siga recollida i arriba, per últim, a l'abocador municipal o a la planta incineradora, la vida del paquet de les deixalles domèstiques és curta, però onerosa i bastant complicada.

El negoci de les escombraries posa en moviment un bon nombre d'agents econòmics que mouen molts milions de pessetes cada dia. A València i a la seua zona d'influència (aproximadament un milió d'habitants) es produeix al voltant de 1.000 tones cada dia de fem domèstic. A Barcelona, la quantitat es multiplica per quatre. Segons els comptes més fiables que fan els experts en la matèria, el preu per tona després del tractament per qualsevol dels procediments més usuals oscil·la entre les 1.000 i les 1.500 pessetes. A València i a Barcelona això significa que cada quilo que produeix una persona per dia costa als pressupostos municipals entre 1,5 i 2 pessetes. La bossa de fem d'un prototipus de família de tres persones (aproximadament 5 k/dia) acaba costant vora les cinc pessetes.

"Els serveis municipals de tractament de residus sòlids, encara que treballem

com empreses industrials, no donen beneficis mai perquè, en cas que s'aconsegueixca abaixar els costos, automàticament es redueix l'aportació municipal", declara a EL TEMPS, Juan Hermoso, director gerent de Fervasa, empresa pública municipal de l'ajuntament de València i alhora president de ATRAVA, una associació espanyola que reuneix gairebé la totalitat de societats de tractament d'escombraries de l'estat, 19 empreses que donen feina a 600 persones.

L'objectiu de rendibilitat en aquest sector de l'economia està relegat a un segon pla, segons coincideixen tots els responsables consultats per aquesta revista. El que importa —diuen— és aconseguir la prestació d'aquest servei i traure el major profit per al reciclatge posterior de les matèries.

"Les escombraries familiars poden ser tractades per compostatge, per abocador o per incineració", explica Juan Hermoso. El compostatge és el resultat d'un procés de selecció que produeix a partir de la matèria orgànica dels residus tot tipus de fertilitzants per a l'agricultura.

A Barcelona s'acaben de complir deu anys des que es va posar en

funcionament el primer projecte de reciclatge de les deixalles domèstiques, engegat per solucionar "l'augment del volum d'escombraries", segons comenten fonts de l'ajuntament barceloní. La producció d'escombraries familiars a Barcelona ha seguit una corba gràfica ascendent. De les 461.780 tones produïdes l'any 1982, passant per les 500.406 de l'any 1986, s'ha arribat l'any 1991 a les 656.371 tones. A València, l'any passat es van recollir 250.000 tones, segons els càlculs de Fervasa.

El factor més important d'aquest notable augment del fem domèstic tant a Barcelona com a València ha estat la creixent comercialització de productes envasats, empaquetats i envalats existents a hores d'ara en el mercat del consum diari. Això ha significat un important increment de les despeses —i per consegüent dels impostos municipals— per afrontar l'augment dels sistemes de recollida i transport i la proliferació dels centres d'eliminació, abocadors i plantes incineradores.



BUSCANT LA BOSSA DE FEM DESESPERADAMENT

La curta vida de la bossa de fem —seguida pas a pas per EL TEMPS— no dura més de tres hores des del poal familiar fins l'abocador. FOCSA, Fomento y Construcciones, SA, l'empresa catalana del carrer Balmes, encarregada a València de la recollida en camions del fem domèstic, sap ben bé el negoci que se'n pot traure. El grup català absorbit l'any passat per Construcciones y Contratas de les germanes Koplowitz, va facturar 179.862 milions de pessetes, dels quals el 24,5% va correspondre a tasques de sanejament —entre elles la neteja de València— i la resta a projectes de construcció.

Aquests resultats agrupen la facturació de les empreses Alfonso Benítez, Saneamientos y Servicios, Castellana de Servicios i Catalana de Servicios. Del camió de Focsa, la bossa de fem arriba a l'únic abocador municipal, a Quart de Poblet, a pocs quilòmetres de la ciutat. La planta és vella —la més antiga de l'estat espanyol— però malgrat tot, encara suporta la recepció de 900 tones diàries, "el doble de les seues possibilitats", assenyalen els responsables. Hi treballen unes seixanta persones (salari mínim, cinc dies setmanals) en tres torns ininter-

romputs de vuit hores. La bossa d'escombraries després passa per les diferents seccions, descàrrega, tria manual i selecció mecànica per *tromel* o cilindre rotatiu. Aquest procés genera tres tipus de material reciclable: matèria orgànica destinada als fertilitzants, ferralla seleccionada amb l'ajuda d'electroimants i plàstics i cartons. "Aproximadament, el 55% del producte total processat no s'utilitza i s'ha d'enterrar", indica Juan Hermoso, responsable de l'explotació de l'abocador. Amb aquesta alta xifra de rebuig en el procés de reciclatge es dona la paradoxa següent: s'enterren matèries irrecuperables per falta de pressupost per a importar mitjans tècnics d'altres països, com França o Alemanya.

L'Ajuntament de Barcelona, per la seua banda, ha jugat la carta de la recuperació selectiva, copiant experiències d'altres ciutats europees. Els responsables municipals justifiquen aquesta opció perquè, en el cas del vidre (un 6,4% de les escombraries), s'aconsegueix una disminució del volum d'abocadors i alhora menys costos de recollida, transports i transvasaments de les escombraries.

ELS EUROPEUS PREOCUPATS

El fem preocupa els europeus cada vegada més per l'aparició de la nova generació de fem familiar, amb els nous components de plàstic i altres matèries. Molts científics van confiar en les descobertes tecnològiques, sobretot en els procediments d'incineració amb l'aprofitament energètic. Avui ha quedat prou demostrat que aquesta eixida no és la solució perquè, entre altres punts negatius, hi ha la costosa i complicada maquinària necessària —es calcula una inversió mínima de 20.000 milions de pessetes per a la incineració del fem d'una població d'un milió d'habitants—. A més, no evita les emissions més perilloses de cendres i gasos contaminants.

La recollida selectiva per què ha apostat Barcelona, encara que difícil de posar en pràctica per la dificultat que representa habituar l'usuari, està prou estesa per Europa. Alemanya, és, amb Holanda, pionera en aquest mètode. Des del 1984, aquest país ha iniciat projectes d'aquest tipus i avui el sistema era usat per tres milions d'habitants al final de l'any passat. Des de fa sis anys, tots els municipis alemanys estan obligats a realitzar la recollida per separar paper, vidre i car-



Pesos i mesures del fem

Pertot arreu, les escombraries domèstiques han passat a figurar com a un dels principals problemes que han de resoldre els governs de qualsevol país. Cada administració, no obstant, tracta l'assumpte a la seua manera.

Cadascú té el fem que es mereix. La producció anual mitjana d'escombraries domèstiques per habitant va ser de 650 kg als Estats Units l'any 1990. El mateix any, Japó va produir-ne 390, Dinamarca, 372; França, 360; Espanya, 350; Itàlia, 300 i Alemanya, 240 kg/any/habitant.

Cada dia més fem. Segons fonts europees, dins d'un abocador normal de l'any 1960, el 34,5% del contingut era material divers, el 26%, matèria orgànica; el 5% tèxtil, el 18%, papers i el 16,5%, material d'envasos, plàstic, vidre, paper i cartons. Trenta anys més

tard, el 1990, segons les mateixes fonts, els productes diversos van disminuir a la meitat, 15%, la matèria orgànica s'ha quedat gairebé igual, 25%, però és troba menys tèxtil, 2%, mentre que la proporció de paper va pujar sis punts fins arribar al 24,5%. Els envasos s'han multiplicat per dos, el 33,5%.

¿Què fem amb el fem? El percentatge d'escombraries enterrades, sense cap utilització de reciclatge, és avui encara prou elevat en els països industrialitzats, segons afirmen els experts. Molts pocs governs han adoptat una política eficaç de tractament del fem domèstic. El 1990, Alemanya no reciclava el 70,29%; França, el 52%; Espanya, el 60%; Gran Bretanya, el 88%; Irlanda, el 100%; Itàlia, el 80%; els Estats Units, el 72,7 i el Japó, el 38%. Per a obligar



Molt pocs governs han adoptat una política eficaç de tractament del fem.

RAFA GIL

al reciclatge de residus, el govern francès acaba de prohibir la importació de 800.000 tones anuals de residus provinents d'altres països.

El que no s'ha de llançar al fem. Les normatives europees més recents han elaborat una llista de productes que no han

de ser llançats a la bossa del fem familiar. Aquests productes cal portar-los al lloc on s'han comprat o a determinats centres especials de recollida. Entre altres hi ha les medicines, les piles de mercuri i els dissolvents, les pintures i els insecticides. **I.P.**

tó. El resultat ha estat prou beneficiós: l'antiga República Federal exporta productes reciclats pertot arreu.

Un grup d'empreses capdavanteres del sector de l'alimentació (Coca-Cola, Pepsi-Cola, Perrier, Nestle, entre altres) s'han agrupat en una associació europea per a la recollida i tractament del fem domèstic, ERRA (European Recovery and Recycling Association), per a fomentar l'expansió d'aquest procediment. Un dels projectes en què participa ERRA és l'experimentat ara mateix al barri barceloní de la Sagrada Família (uns 80.000 habitants). França, per contra, ha optat per la indústria d'incineració. L'actual ministre del Medi Ambient, Brice Lalonde, acaba de convèncer el govern presidit pel socialista François Mitterrand perquè approve una nova taxa que penalitza la tona d'escombraries en abocadors controlats (on va destinat el 46% del total del fem familiar francès) amb 20 francs, al voltant de 400 pessetes.

Encara que la tona per incineració resulta en el país veí tres vegades més cara que la tractada per compostatge (unes 3.500 pessetes la primera i 1.200 pessetes la segona), el 28% del total de les escombraries s'incineren per a produir

energia, concretament calefacció domèstica, i un altre 13% va a la incineració sense cap profit. Més prop nostre, els projectes de recollida selectiva han marcat l'inici d'una nova opció en tres municipis catalans amb l'objectiu de realitzar el tractament integral de les deixalles urbanes (vegeu EL TEMPS 13-1-92). El Centre d'Ecologia i Projectes Alternatius, CEPA, va anunciar a principis de desembre la pròxima posada en marxa d'aquest experiment que rep l'ajuda de la Conselleria de Medi Ambient catalana, l'entitat Metropolitana de Serveis Hidràulics i Tractament de Residus i dels tres municipis triats, Sant Cugat del Vallès, Torrelles i Molins. Torrelles té una població de 2.200 habitants, Molins en té 17.000, incloent-hi els barris perifèrics, i San Cugat del Vallès té 38.000 habitants, resultat d'un procés d'aglomeració urbanística en expansió. L'objectiu dels promotors del projecte és aconseguir el tractament del 80% dels materials inorgànics (vidre, paper, metalls, teixits i plàstics) i del 90% de la matèria orgànica per a ser transformada en adob natural o en compostatge.

La responsabilitat dels ajuntaments implicats serà la construcció de fàbriques de tractament per a la doble tasca de recupe-

rar materials i aconseguir el compostatge, una cosa semblant a la planta que funciona a València, però, és clar, amb els mitjans moderns de procesament de detritus. Tècnics de l'Escola Superior d'Agricultura seran els encarregats de gestionar els processos productius d'aquesta experiència catalana. L'institut alemany IGW de Witzhausen i el de Berlín, els dos més avançats en aquest camp, hi col·laboren.

A Barcelona, el projecte "Brossa neta", dins del pla general de recollida selectiva de l'ajuntament, ha començat a donar els primer resultats. L'experiència va iniciar-se l'any 1990 al barri de la Trinitat Vella, amb 3.000 llars i uns 10.000 habitants. Un any després s'ha estès el projecte a dos barris més, La Sagrada Família, amb uns 80.000 habitants i 28.000 llars, i Sants, de 35.000 habitants i gairebé 12.000 llars.

Els veïns d'aquests tres barris s'han habituats ja a veure dos tipus de contenidors, un de color verd per a les escombraries orgàniques i l'altre blau per al material recuperable. La recollida es fa igualment per camions diferenciats i en la planta de reciclatge es realitza la separació dels productes recuperables.

Ignasi Pellicer